

Наша адреса :
02105
Київ
пр-т. Миру, 13
т.аб: 573-38-97
E-mail:yanalibrary@ukr.net

[https://www.facebook.com/
profile.php?id=100004682807385](https://www.facebook.com/profile.php?id=100004682807385)

[https://instagram.com/yanalibrary?
igshid=1okxwuyg1gkng](https://instagram.com/yanalibrary?igshid=1okxwuyg1gkng)

Централізована бібліотечна система
Дніпровського району м. Києва
Бібліотека ім. В.Яна

«Відродження України»

Незвичайна дівчина з Полтави

Маруся Чурай

400-річчя від дня народження

Біобібліографічний список
літератури

КИЇВ—2025

"Ця дівчина не просто так, Маруся.

Це – голос наш. Це – пісня.

Це – душа"

/Ліна Костенко/

В рамках проекту «Відродження України» підготовлено біо-бібліографічний список літератури «Незвичайна дівчина з Полтави. Маруся Чурай», який присвячений 400-річчю від дня народження піснярки. Пропонована література дає уявлення про світ пісень Марусі Чурай, знайомить з її життєписом та розвиває інтерес у читача до народної творчості.

Бібліографічний список складається з трьох розділів: 1. Біографічна довідка; 2. Образ та любовна історія Марусі Чурай у творах українських письменників; 3. Дослідження літературних творів про піснярку Марусю Чурай; 4. Українська дівчина з легенди в інших творах мистецтва. Матеріал у списку розміщений за алфавітом прізвищ авторів та назв. Пропонована література є у фонді бібліотеки ім. В. Яна. Видання розраховане на широке коло читачів.

Бібліографічний список підготувала
бібліограф Бойко О.М.

Провулок Марусі Чурай у Києві

Провулок знаходиться у Солом'янському районі міста, селище Жуляни. Пролягає від вулиці Ганни Арендт, вулиці Михайла Дерегуса, Променистої вулиці до вулиці Генерала Павленка.

Джерела використаної інформації:

Ліна Костенко «Маруся Чурай». Історія ...[Електронний ресурс].—Електрон. дані.—Режим доступу: [https://school58.org > blog](https://school58.org/blog). - Загол. з титулу екрану. – Мова: укр. – Перевірено: 13.05.2025.

Маруся Чурай [Електронний ресурс] / Wikipedia.—Електрон. дані.—Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org> >.— Загол. з титулу екрану. – Мова: укр. – Перевірено: 13.05.2025.

Маруся Чурай - Ой не ходи, Грицю...[Електронний ресурс] / Бібліотека української літератури.—Електрон. дані.—Режим доступу: <https://www.ukrlib.com.ua> >.— Загол. з титулу екрану. – Мова: укр. – Перевірено: 13.05.2025.

Маруся Чурай пісні, вірші [Електронний ресурс].—Електрон. дані. – Режим доступу: <https://virshi.com.ua> > marus...- Загол. з титулу екрану. – Мова: укр. – Перевірено: 13.05.2025.

Правда і домисли про українську народну ...[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://msmb.org.ua/biblioresursi/bibliografiya/osobistosti/pravda-i-domisli-pro-ukrainsyku-narodnu-poetesu/>.—Загол. з титулу екрану. – Мова: укр. – Перевірено: 13.05.2025.

Чи існувала Маруся Чурай? 400 років напівлегендарній народній співачці та поетці [Електронний ресурс] / Суспільне | Новини.—Електрон. дані.—Режим доступу: <https://suspirne.media> > 923...—Загол. з титулу екрану. – Мова: укр. – Перевірено: 13.05.2025.

Маруся Чурай. 1974 р.

ілюстрація до книги

«Дівчина з легенди. Маруся Чурай»

Художник Валентин Ульянов.

Пам'ятник Марусі Чурай в Полтаві

Пам'ятник Марусі Чурай являє собою фігуру молодої дівчини в національному строї, що в легкій зажурі похилила голову, у лівій руці вона тримає оберемок рослин, а праву піднесла до обличчя.

Пам'ятник — заввишки 3,5 метра, відлитий з бетону, його верхня частина окована міддю.

«Ой не ходи, Грицю, та й на вечорніці» український кінофільм 1978 року.

Екранізація класичної п'єси Михайла Старицького про кохання, зраду та трагічні наслідки. У фільмі звучить багато українських народних пісень, які виконують українська оперна співачка Клавдія Радченко, оперний співак, народний артист Д. Гнатюк, солісти Державного українського хору ім. Г. Верьовки. Режисер Ростислав Синько майстерно переніс на екран атмосферу українського села та народних звичаїв XVIII століття.

Кінострічка є важливою частиною українського кінематографа та культурної спадщини України.

Ой, не ходи, Грицю, та й на вечорніці – 1978 [Електронний ресурс]: кінофільм. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=6iCjoghsBlo>. – Загол. з титулу екрану. – Мова: укр. – Перевірено: 13.05.2025.

Біографічна довідка

Маруся Чурай (1625–1653) – дівчина легенда, поетеса, народна співачка. Чураївна – так називають піснярку, факти із життя якої залишаються оповитими таємницею, викликаючи жвавий інтерес істориків та літературознавців. За переказами народилася Маруся в родині урядника Полтавського козацького полку Гордія Чурая та його дружини Горпини близько 1625 року.

Відомо, що в козацькому війську музика відігравала об'єднуючу, агітаційну роль, а дума та пісня сприяли самоутвердженню нації. Народна мова пісень Чурай це своєрідний генетичний код української нації з її духом предків. Тож пісні, які створювала дівчина, підхоплювали насамперед козаки Полтавського полку, а під час військових походів поширювали по всій Україні, надаючи їм статус народних.

Ще за життя піснярки її доробок став загальновідомим, а подальша історія її життя в народній пам'яті поступово набувала легендарних рис. Свої пісні Маруся Чурай найчастіше створювала на основі подій із власного життя. Тому життєпис самої авторки складено за її ж творами та на основі легенд, переказів, усних спогадів сучасників, записи яких не збереглися. Вона є авторкою та виконавицею більше 20 українських пісень: «Сидить голуб на березі», «Котилися вози з гори», «Грицю, Грицю, до роботи» та інші, написані на основі власного життя. Найвідоміші пісні «Віють вітри», «Зелений барвіночку», «Ой не ходи, Грицю», «Засвіт встали козаченьки», «На городі верба рясна» – звучать і сьогодні в обробках композиторів, перекладах на німецьку, чеську, французьку, польську, англійську мови.

Записи переказів про Марусю Чурай до нас не дійшли й, певно, загубилися в архівах, але згадані художні, довідкові

й наукові праці свідчать про існування такого фольклору, а, відповідно, і про існування Марусі Чурай.

В українській літературі XIX-XX ст. історія життя Марусі Чурай та її найвідоміший твір «Ой не ходи, Грицю...» стали підґрунтям для написання багатьох творів. Дівчина була засуджена 1648 р. на смерть за отруєння коханого. Богдан Хмельницький її помилував.

Ой не ходи, Грицю...

Маруся Чурай

Ой не ходи, Грицю, та й на вечорниці,
Бо на вечорницях дівки — чарівниці.
Котра дівчина чари добре знала,
Вона ж того Гриця та й причарувала.
Інша дівчина чорнобровая,
Та чарівниченська справедлива.
У неділю рано зілля копала,
В понеділок — переполоскала,
Як прийшов вівторок — зілля ізварила,
У середу рано Гриця отруїла.
Прийшов четвер — Гриць уже помер,
Прийла п'ятниця — поховали Гриця.
А в суботу рано
Мати дочку била:
— Ой нащо ж ти, доню, Гриця отруїла?
— Ой мамо, мамо, жалю в Вас не має...
Нехай же Грицько нас двох не кохає!
Нехай не буде ні тій, ні мені,
Нехай дістанеться та й сирій землі.
Така тобі, Грицю, за тее відплата —
З чотирьох дощичок темненька хата...

На основі цього опису свою картину намалював художник Ф. Самусєв.

Маруся Чурай. 1965 р. Портрет роботи радянського українського художника живописця **Ф. Самусєва** (1913—1985 рр.)

Маруся Чурай.

Юрій Васильович Чумак (1937 р/н)— сучасний український живописець-монументаліст, графік, оформлювач інтер'єрів. Художник активно використовує червоний, синій, жовтий кольори, працює темперою.

Статуетка "Маруся Чурай"

(авторський підпис Валентини Михайлівни Трегубової В.М. №52), порцеляна, розпис, золочення, висота - 31 см, СРСР, 1978-1990 рр., Коростенський ФЗ.

Поштова марка "Маруся Чурай"

із серії "Видатні жінки України"

Художник-графік

Олексій Штанко (1950-2000)

Характеристики

Країна—Україна

Дата випуску—18.02.2000

Поштовий номер—0306

Тираж—200 000

Павлів, І. "Нерівність душ - це гірше, ніж майна!" : урок - гендерне дослідження за романом "Маруся Чурай" / Ірина Павлів // Дивослово. - 2010. - № 3. - С. 46-50.

Пісні Марусі Чураївни // Степанишин, Б. Давня українська література в школі / Борис Степанишин. – Київ: Либідь, 2000. – С.277 – 280.

Решодько, Л. "Це-голос наш. Це-пісня. Це-душа": літературно-музична композиція за романом Ліни Костенко "Маруся Чурай" / Лідія Решодько // Дивослово. - 2008. - №11. - С. 27-29.

Слоньовська О. В. "Найтяжча кара звалася життям..." : (До вивчення роману у віршах Ліни Костенко "Маруся Чурай") / Ольга Слоньовська // Дивослово. - 1996. - N1.-С.22-28. (фонд бібліотеки ім. Лесі Українки)

Українська дівчина з легенди в інших творах мистецтва

Фольклорист О. Шкляревський описав портрет Марусі

Чурай, який висів на стіні у діда відомого українського письменника Г. Квітки-Основ'яненка і нібито був змальований з натури: "Маруся була справжня красуня і в суто малоросійському стилі: дрібненька (тобто, невелика на зріст, трохи худорлявенька, мініатюрно складена), струнка, як струна, з маленьким, але рельєфно окресленим під тонкою білою вишитою сорочкою бюстиком, з маленькими ручками і ніженьками, з привітним виразом ласкавого, матового кольору, засмаглого личка, на якому виступав рум'янець, з карими очима та густими бровами і довгими віями... Голівку дівчини покривало розкішне, чорне як смола, волосся, заплетене ззаду в густу широку косу до колін. Чарівність дівчини довершував маленький ротик з білими, як перламутр, зубками, закритий, мов червоний мак, рожевими губками... Але при цьому у Марусі було круте, трохи випукле гладеньке, сухе чоло і трохи дугоподібний, енергійний, з горбинкою ніс".

Дівчина з легенди. Маруся Чурай / вступ. слово М. Стельмаха; упор., підгот. текстів та післямова Л. Кауфмана худож. В. Ульянова. – Київ : Дніпро, 1974. – 80 с.

Наша Україна легендами багата. Є серед них одна про Марусю Чурай, яка є авторкою багатьох ліричних пісень. З пісенного фольклору, включеному до цієї книги, вимальовується життєвий і творчий шлях Марусі. Вона мала тонку душу, кожна струна якої бриніла своєю піснею, натхненною коханням до Гриця. Їй приписують авторство низки пісень, поданих у книзі. Також подано народні варіанти, наслідування, переробки пісень.

Образ та любовна історія Марусі Чурай у творах українських письменників

Боровиковський, Л. Чарівниця: балада //Боровиковський, Л. Твори / Левко Боровиковський. – Київ: Молодь, 1971. – С.48 – 52.

Забашта, Л.В. Дівчина з легенди (Маруся Чурай): ліро-епічна поема // Забашта, Л. В. Київська Гора : вірші та поема / Любов Забашта. – К. : Радянський письменник, 1982. – 183 с. (фонд бібліотеки ім. Лесі Українки)

Іщенко, С. Маруся Чурай: вірш // Світло далекого берега : поезія / Світлана Іщенко // Київ. - 2018. - № 7/8. - С. 121-127. (фонд бібліотеки ім. Лесі Українки)

Іщенко, С. Маруся Чурай: вірш [Електронний ресурс] / С. Іщенко // Поезія Світлани Іщенко Жінка-УКРАЇНКА . – Електрон. Текст. Дані. – Режим доступу: <http://ukrainka.org.ua> > node. – Загол. З титулу екрану. – Мова: укр. – Перевірено: 10.05.2025.

Кобилянська, О. В неділю рано зілля копала: оповідання / Кобилянська, О. Вибрані твори / Ольга Кобилянська. – Київ: Дніпро, 1977. – С. 507 – 681.

Костенко, Л. Маруся Чурай : іст. роман у віршах / Ліна Костенко. – Київ : Веселка, 1990. – 159 с.

Кропивницький, М. Дай серцю волю, заведе в неволю: п'єса // Кропивницький, М. Драматичні твори / Марко Кропивницький. – Київ: Наук. думка, 1990. – С. 30 – 76.

Куліш, П. Орися // Куліш. П. Вибрані твори / Пантелеймон Куліш. – Харків: Ранок, 2004. – С.77-85.

Микитенко, І. Маруся Шурай: п'єса // Вій, вітерець: класичні п'єси / упоряд. Ю.О. Белякова. – Київ: Мистецтво, 1971. – 504 с.

Мушкетик, Ю. Недоспівана пісня (Маруся Чурай) : повість / Юрій Мушкетик // Київ. - 2019. - № 11/12. - С. 2 -11. (фонд бібліотеки ім. Лесі Українки)

Олійник, Б. Парубоцька балада // Олійник, Б. Основи: поезії, поеми / Борис Олійник. – Київ: Дніпро, 2015. – С. 188 – 189.

Руданський, С. Розмай (Примушене кохання): балада // Твори в трьох томах / Степан Руданський. – Київ: Наук. думка, 1972. – Т.1. – С.382 – 386.

Ручай, Г. Маруся Чурай і я: оповідання: дітям сер. та старш. шкіль. віку / Ганна Ручай. – Київ: Зелений пес, 2016. – 47 с.

Самійленко, В. Чураївна : драматичні картини в п'яти діях: п'єса // Самійленко В. Поетичні твори. Прозові твори. Драматичні твори. Переспіви та переклади. Статті та спогади / В. Самійленко. – Київ: Наукова думка, 1990. – С. 300–369.

Старицький, М. Ой не ходи, Грицю, та й на вечорниці: п'єса // Твори у 2-х томах / М.П. Старицький. – Київ: Дніпро, 1984. – Т.2. – С. 158 – 222.

Топська, Н. Дівчина-легенда (Маруся Чурай): дітям сер. та старш. шкіль. віку / Неллі Топська. – Київ: ТОВ «Книжкова база «Альфа», 2016. – 48 с.

Хоменко І. Є. Марина Чурай : драматична поема / І. Є. Хоменко. – Київ : Дніпро, 1967. – 126 с. (фонд бібліотеки ім. Лесі Українки)

Чемерис, В.Л. Маруся Чурай: повість / В. Л. Чемерис. – Київ: Бібліотека українця, 1997. – 80 с.

Чемерис, В.Л. Засвіт встали козаченьки: повість // Чемерис В. Л. Ордер на любов; Місто коханців на Кара-Денізі; Засвіт встали козаченьки... / Валентин Чемерис. – Харків :ТОВ «Бібколектор», 2013. – С.381-443.

Дослідження літературних творів про піснярку Марусю Чурай

Бажан, М. Поема про кохання і безсмертя /Микола Бажан // Дивослово. - 2005. - № 3. -С. 53-54.

Бакула Б. Історія і поезія / Б. Бакула // Дивослово. - 2000. - №3. - С.42-45. (фонд бібліотеки ім. Лесі Українки)

Дзюба, С. "Співуча, як мій народ..." / Світлана Дзюба // Кіно-Театр. - 2014. - № 1. – С.11 – 12. (фонд бібліотеки ім. Лесі Українки)

Іванишина, Л. Твір, що вже став сакральним / Лариса Іванишина // Кіно-Театр. - 2019. - № 5. – С. 6-7.

Кауфман, Л. С. Маруся Чурай: нарис / Леонід Кауфман // Дівчина з легенди. Маруся Чурай / вступ. слово М. Стельмаха; упор., підгот. текстів та післямова Л. Кауфмана; худож. В. Ульянова. – Київ : Дніпро, 1974. – С. 80 – 104.

Костенко, Л. Поезія. Маруся Чурай: посіб. для 11 класу / авт.-уклад. В. О. Казакова. – Харків: Ранок, 2002. – 64 с.